

संचालनालय
वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन
नागपुर.
नागरिकांची सनद
२०११

संचालनालय वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर.

नागरिकांची सनद

शासन निर्णय कृषि व सहकार विभाग क्र. सीएलएस-१०७१/२३२२८/(सी)(२)() दि. ३०.१०.१९७१ अन्वये संचालनालय हातमाग यंत्रमाग व सहकारी वस्त्रनिर्माण महाराष्ट्र राज्य नागपुर या कार्यालयाची स्थापना करण्यात आली. कालांतराने संचालनालयाचे नावात बदल करून ते संचालनालय वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर असे करण्यात आले आहे. संचालनालयामार्फत हातमाग सहकारी संस्था, यंत्रमाग सहकारी संस्था आणि सहकारी सुतगिरण्याशी संबंधित कामकाज हाताळण्यात येते. सहकारी कायद्याची अंमलबजावणी करणे, सहकारी सुतगिरण्या पंजीबद्ध करणे, त्यांना मार्गदर्शन करणे, नियंत्रण ठेवणे, त्यांची येणारी विविध आर्थिक प्रकरणे जसे शासकीय भागभांडवल शासकीय हमी राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाकडून वित्त पुरवठ्याची व्यवस्था, शासकीय थकहमी, लेखापरिक्षण तसेच प्रसंगी आलेल्या तक्रारींचे चौकशी करून निराकरण करणे, हातमाग व यंत्रमाग संस्थांसंबंधी, विणकरांसंबंधी केंद्र व राज्य सरकारच्या विविध योजना राबविणे, नविन संस्था नोंदणी करण्याबाबत धोरण ठरविणे, जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेमार्फत वस्त्रोद्योग संस्थांचे कामकाजावर देखरेख ठेवणे व कायदेशीर नियंत्रण ठेवणे ई. कामकाज संचालनालयामार्फत करण्यात येते.

संचालनालयाचे अधिपत्याखाली ४ प्रादेशिक कार्यालये (नागपुर, औरंगाबाद, सोलापुर व मुंबई) असून महाराष्ट्र राज्य हातमाग महामंडळ मर्यादित, नागपुर तसेच महाराष्ट्र राज्य यंत्रमाग महामंडळ मर्यादित, मुंबई ही महामंडळे कार्यरत आहेत.

संचालनालयाकडुन उपलब्ध करुन देण्यात येणा-या सेवांची माहिती सर्वसामान्य जनतेला व्हावी, शासकीय कामकाजात सुधारणा करणे, पारदर्शकता आणणे व भ्रष्टाचाराला आळा घालुन जनतेच्या बाबतीतले आपले उत्तरदायित्व जोपासणे या उद्दिष्टांच्या पुर्तीकरिता नागरिकांची सनद (सिटीझन चार्टर) तयार करण्यात आले आहे.

संचालक
वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन
नागपुर.

संचालनालय वस्त्रोद्योग व प्रादेशिक कार्यालयांचे पत्ते व दुरध्वनी क्रमांक

अनु क्रमांक	संबधित अधिकारी यांचे नाव व पत्ता	दुरध्वनी क्रमांक
		कार्यालय
१.	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन जुने सचिवालय ईमारत जी.पी.ओ. समोर सिव्हील लाइन्स नागपुर १.	०७१२-२५२६४०८
२.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग नागपुर नवीन प्रशासकीय इमारत क्रमांक-२ सिव्हील लाईन्स, नागपुर	०७१२-२५३७९२७
३.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग मुंबई सहकार बजार बिल्डिंग ५ वा माळा बांद्रा (पश्चिम) मुंबई ५०.	०२२-२६४२५०३१
४.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग औरंगाबाद बाळासाहेब पवार सहकार भवन, ३ रा माळा, जाफरगेट जवळ औरंगाबाद.	०२४०-२३२८८१८
५.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग सोलापुर जिल्हा महसून कर्मचारी पत संस्थेची इमारत, जिल्हाधिकारी आवार, सोलापुर १.	---

संचालनालय, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

नागरिकांची सनद

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
१	जनतेकडून आलेल्या तक्रार निवारणासंबंधी अंतीम उत्तर देणे	संचालक, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन, नागपूर	८ दिवस	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय मुंबई.
२	जनतेकडून आलेल्या तक्रारींना अंतीम उत्तर देणे		२ महिने	
३	एकात्मिक हातमाग योजनेची अंमलबजावणी		शासनाने दिलेल्या विहित मुदतीत हातमाग सहकारी संस्था / शिखर संस्था / महामंडळांकडून आर्थिक प्रस्ताव प्राप्त करून घेण्यांत येतो. त्यानुसार राज्यस्तरीय प्रकल्प समितीसमोर प्राप्त प्रस्ताव सादर करून निर्णय घेण्यांत येतो. तसेच केंद्र शासनाने दिलेल्या मुदतीत प्रस्ताव सादर करण्यांत येतो.	
४	वित्तीय संस्थांना व्याज अनुदान योजनेची अंमलबजावणी			
५	हातमाग विणकरांना ५० टक्के कर्ज माणगी योजनेची अंमलबजावणी			
६	राज्यातील हातमाग संस्था / हातमाग संस्था / हातमाग शिखर संस्था / हातमाग महामंडळ यांचे कामकाजाची अंमलबजावणी			
७	महाराष्ट्र राज्य यंत्रमाग महामंडळास भाग भांडवली अंशदान	मा.प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई	एक आर्थिक वर्ष	मा.मंत्री (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
८	प्राथमिक यंत्रमाग सहकारी संस्थांना भाग भांडवल (१:२)	संचालक, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन, नागपूर	जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था/प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग यांचेकडून आर्थिक प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर व आवश्यक त्या कागदपत्रांची पूर्तता केल्यानंतर सदर योजनेकरीता तरतूद उपलब्ध असल्यास त्या आर्थिक वर्षात संबंधीत पात्र प्राथमिक यंत्रमाग सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येईल.	मा.प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
९	नवबौध्द आणि अनुसूचित जातीच्या यंत्रमाग सहकारी संस्थांना भाग भांडवली पाया मजबूत करणे (१:५)	संचालक, वस्त्रोद्योग,महाराष्ट्र शासन, नागपूर	जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था/प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग यांचेकडून आर्थिक प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर व आवश्यक त्या कागदपत्रांची पूर्तता केल्यानंतर सदर योजनेकरीता तरतूद उपलब्ध असल्यास त्या आर्थिक वर्षात संबंधीत नवबौध्द आणि अनुसूचित जातीच्या यंत्रमाग सहकारी संस्थांना १:५ प्रमाणात अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येईल.	मा.प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई
१०	नवबौध्द आणि अनुसूचित जातीच्या सभासदांचा यंत्रमाग संस्थांचे शेअर्स खरेदीसाठी कर्ज (१:९)		जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था/प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग यांचेकडून आर्थिक प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर व आवश्यक त्या कागदपत्रांची पूर्तता केल्यानंतर सदर योजनेकरीता तरतूद उपलब्ध असल्यास त्या आर्थिक वर्षात संबंधीत नवबौध्द आणि अनुसूचित जातीच्या यंत्रमाग सहकारी संस्थांचे शेअर्स खरेदीसाठी १:९ प्रमाणात अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येईल.	मा.प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई
११	राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजने अंतर्गत यंत्रमाग/गारमेंट/ प्रोसेसिंग सहकारी संस्थांना भाग भांडवल व कर्ज		प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग यांचेकडून दिशा- निर्देशाप्रमाणे सर्व आवश्यक कागदपत्रासह अर्थसहाय्य मागणीचे प्रस्ताव संचालनालयास प्राप्त झाल्यानंतर प्रस्तावाची छाननी करुन पात्र संस्थांचे प्रस्ताव १ महिन्याचे आत शासनास सादर करण्यात येतात.	मा.प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई.
१२	जाहिराती व प्रसिध्दी		शासन निर्णय क्रमांक हातमाग २०११/प्रक्र-२४७/टेक्स-३, दिनांक २१.९.२०११ अन्वये राज्यात हातमाग कापड प्रदर्शनीच्या आयोजनाकरीता संबंधीत आयोजक संस्थांना (म.रा.हा.मं.मर्या. नागपूर व महाटेक्स, मुंबई) यांना राज्य शासनाकडून खालीलप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यांत येते. १.राष्ट्रीय हातमाग प्रदर्शनीकरीता रू. ३०.०० लाख २.राज्यस्तरीय हातमाग प्रदर्शनीकरीता रू. २.०० लाख ३.जिल्हास्तरीय हातमाग प्रदर्शनीकरीता रू. १.०० लाख ४.विशेष हातमाग प्रदर्शनीकरीता रू. २.०० लाख तसेच राज्याबाहेर आयोजित होणाऱ्या राष्ट्रीय हातमाग प्रदर्शनीमध्ये भाग घेण्यासाठी म.रा.हा.मं.मर्या. नागपूर व महाटेक्स, मुंबई ला दरवर्षी रू. ५.०० लाख पर्यंत अर्थसहाय्य देण्याची तरतूद आहे.	मा. प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई.

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
१३	हातमाग विणकरासाठी बक्षिस योजना	संचालक, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन, नागपुर	शासन निर्णय क्र. हातमाग-२००८/प्र.क्र.१७/टेक्स-३ दि. २९/९/०८ अन्वये या योजने अंतर्गत बक्षिसांच्या रकमेत वाढ करण्यात आली आहे. १) राज्यस्तरीय हातमाग कापड स्पर्धा (फक्त एका ठिकाणी) २) जिल्हास्तरीय हातमाग कापड स्पर्धा (एकूण सहा ठिकाणी) ३) अनुसूचित जातीच्या विणकरासाठी हातमाग कापड स्पर्धा (एकूण ५ ठिकाणी)	मा. प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मुंबई
१४	सहकारी सूतगिरण्यांना शासकीय भाग भांडवल. उभारणीखालील सहकारी सूतगिरण्यांना त्यांच्या प्रकल्पाच्या पूर्णत्वाकरीता शासनामार्फत आर्थिक मदत म्हणून शासकीय भाग भांडवल उपलब्ध करून देण्यांत येत असते. २५२०० चात्यांच्या प्रकल्पाकरीता कर्ज व भाग भांडवल यांचे प्रमाण १:१ ठेऊन संस्थेने गोळा केलेल्या स्व भाग भांडवलाच्या ९ पट शासकीय भाग भांडवल गिरणीला मंजूर करण्यांत येत असते.. त्याअनुषंगाने प्रकल्प किंमतीच्या ५ टक्के सभासद भाग भांडवल गिरणीने गोळा करावयाचे असून ४५ टक्के भाग भांडवल शासन उपलब्ध करून देत असते. उर्वरीत ५० टक्के रक्कम गिरणीने वित्तीय संस्थेकडून कर्ज घेऊन उभारावयाची आहे. शासनाने सहकारी सूतगिरण्यांची प्रकल्प किंमत रु. ५३.०० कोटी निर्धारित केली आहे.	मा. प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग) महाराष्ट्र शासन,	कालावधी विहित करण्यात आला नाही	--

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
१५	<p>अनुसूचित जाती/नवबौध्द सभासदांना सूतगिरण्यांचे शेअर्स खरेदी करण्याकरीता अनुदान</p> <p>सूतगिरण्यांच्या कार्यक्षेत्रातील अनुसूचित जाती व नवबौध्द अल्पभुधारक सभासदांना सहकारी सूतगिरण्यांचे समभाग खरेदी करण्यासाठी आर्थीक सहाय्य उपलब्ध करून देण्यासंदर्भातील ही योजना आहे. प्रथम या योजने ५० टक्के कर्ज व ५० टक्के अनुदान या स्वरूपांत अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यांत येत होते. परंतु सन १९९८-९९ या आर्थीक वर्षांत या योजनेत बदल करण्यांत आला. नविन योजने नुसार सूतगिरण्यांचे शेअर्स रु. २००० पर्यंत वाढविण्यांत आले आहे. त्यापैकी रु. २०० संबंधीत सभासदांनी भरावयाचे असून उर्वरीत रु. १८०० शासनामार्फत अनुदान देण्यांत येत आहे.</p>	संचालक वस्त्रोदयोग, म शासन नागपूर	कालावधी विहित करण्यात आला नाही	प्रधान सचिव (वस्त्रोदयोग) म. शासन मुंबई
१६	<p>सहकारी सूतगिरण्यांचे आधुनिकीकरण/विस्तारीकरणासाठी अर्थसहाय्य</p> <p>राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाच्या या योजनेचा उद्देश राज्यातील स्थापीत सहकारी सूतगिरण्यांच्या आर्थीक व तांत्रिक सुधारणा आणणे असा आहे. सदर योजनेच्या आकृतीबंधानुसार सहकारी सूतगिरणीने प्रकल्प किमतीच्या १० टक्के रक्कम स्वनिधीतुन उभारावयाची आहे. तसेच प्रकल्प किमतीच्या ६० टक्के मुदती कर्ज व ३० टक्के गुंतवणुक कर्ज (भाग भांडवल स्वरूपात) गिरण्यांना उपलब्ध करून देण्यांत येत असते.</p>	मा. प्रधान सचिव (वस्त्रोदयोग) महाराष्ट्र शासन,	कालावधी विहित करण्यात आला नाही	

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
	या योजने अंतर्गत ६ सहकारी सूतगिरण्यांना अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.			
१७	<p>महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रोदयोग महासंघास व्यवस्थापकीय अनुदान</p> <p>शासनाचे दिनांक ३०/३/१९९९ रोजीचे शासन निर्णयानुसार महासंघास सुयोग्य कर्मचारी नेमण्यासाठी व त्यावरील व्यवस्थापकीय खर्च भागविण्यासाठी अनुदान देण्यांत येत असते. त्यानुसार प्रथम रु. ३.०० लाख, रु. १०.०० लाख, रु. १५.०० लाख आणि रु. २५.०० लाख इतके अनुदान मंजूर करण्यांत येत असे. परंतु शासन निर्णय दिनांक २२/६/२०१० रोजीच्या शासन निर्णयानुसार महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रोदयोग महासंघास सन २००९-१० पासून कायमस्वरूपी सरसकट रु. ५०.०० लाख अनुदान मंजूर करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे</p>	मा. प्रधान सचिव (वस्त्रोदयोग) महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय मुंबई	कालावधी विहित करण्यात आला नाही	
१८	<p>सहकारी सूतगिरण्यांना पुनर्वसनाकरीता कर्ज</p> <p>राज्यातील उत्पादनाखाली असलेल्या सहकारी सूतगिरण्यांना पुनर्वसनासाठी त्यांची थकीत वैधानिक देणी व इतर आर्थिक अडचणी सोडविण्यासाठी शासनाकडून कर्ज रुपाने आर्थिक सहाय्य मंजूर करण्यात येते. सदर योजने अंतर्गत ९ सहकारी सूतगिरण्यांना अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.</p>		कालावधी विहित करण्यात आला नाही	

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
१९	नियोजित सहकारी सूतगिरण्यांची नोंदणीचे प्रस्ताव (महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० कलम ४ व ९	वस्त्रोद्योग संचालक तथा अतिरिक्त निबंधक सहकारी संस्था तसेच सहसंचालक (प्रशासन) वस्त्रोद्योग तथा सहनिबंधक सहकारी संस्था, म.शा. नागपूर	प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून २ महिने	न्यायीक बाब
२०	कलम ११ सहकारी सूतगिरण्यांची विविक्षित प्रश्नांचा निर्णय करण्यांचा निबंधकाचा अधिकार		अधिनियमात अगर नियमता मुदत विहित केली नाही.	न्यायीक बाब
२१	कलम १७ व १८ व नियम १६ सहकारी सूतगिरण्यांचे एकत्रिकरण, हस्तांतरण विभागणी किंवा रूपांतर		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२२	कलम २१ व २१ (अ) सहकारी सूतगिरण्यांची नोंदणी रद्द करणे.		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२३	कलम २३ सहकारी सूतगिरण्यांचे सदस्यत्व खुले असणे.		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२४	कलम ३५ सहकारी सुतगिरण्यांचे सदस्यांना काढून टाकणे		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२५	कलम ७३ समितीचे अधिकार व कार्य		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२६	कलम ७५ सहकारी सूतगिरण्यांचे वार्षिक सर्वसाधारण सभा, मुदतवाढीचे प्रस्ताव शासनास सादर करणे		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२७	कलम ७७ सहकारी सूतगिरण्यांवर प्रशासकाची नियुक्ती		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२८	कलम ७८ सहकारी सूतगिरण्यांचे समितीस किंवा तीच्या सदस्यास दुर करण्यांचा अधिकार		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
२९	कलम ७९ सहकारी सूतगिरण्यांच आ बंधने पार पाडण्यांस फरमावण्याचा निबंधकाचा अधिकार		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३०	कलम ८० सहकारी सूतगिरण्यांचे अभिलेख वगैरे जप्त करण्यांचा निबंधकाचा अधिकार		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब

अ. क्र.	सेवेचा तपशील	सेवा पुरविणारे अधिकारी/ कर्मचारी यांचे नाव व हुद्दा	सेवापुरविण्याची विहित मुदत	सेवा मुदतीत न पुरविल्यास तक्रार करावयाच्या वरिष्ठ अधिका-याचे नाव व हुद्दा
१	२	३	४	५
३१	कलम ८१ सहकारी सूतगिरण्यांचे लेखापरिक्षण	वस्त्रोद्योग संचालक तथा अतिरिक्त निबंधक सहकारी संस्था तसेच सहसंचालक (प्रशासन) वस्त्रोद्योग तथा सहनिबंधक सहकारी संस्था, म.शा. नागपूर.	वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३२	कलम ८२ सहकारी सूतगिरण्यांचे लेखापरिक्षणातील दोष दुरूस्ती.		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३३	कलम ८३ सहकारी सूतगिरण्यांचे निबंधकाने चौकशी करणे.		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३४	कलम ८८ सहकारी सूतगिरण्यांचे अपचारी प्रवर्तक वगैरे विरुद्ध नुकसानी आकारण्याचा निबंधकाचा अधिकार		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३५	कलम ८९ सहकारी सूतगिरण्यांचे उपस्थित वगैरे भाग पाडण्याचा अधिकार		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३६	कलम १०२ ते ११० व नियम ८९ सहकारी सूतगिरण्यांचे समापन		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३७	कलम १५५ सहकारी सूतगिरण्यांचे शासनास देय असलेल्या रकमांची वसुली.		वरील प्रमाणे	न्यायीक बाब
३८	कलम १३ व नियम १२ सहकारी सूतगिरण्यांचे उपविधी दुरूस्ती		प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून २ महिने	न्यायीक बाब

नागपूर

दिनांक :

संचालक
वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन
नागपूर.

संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर यांच्याकडील योजना.

१. हातमाग कापडाच्या उत्कृष्ट नमुन्यासाठी बक्षिसे :

राज्यातील हातमाग विणकरांना प्रोत्साहन देणे, त्यांच्या पारंपारिक व अपारंपारिक वाणाच्या विणकरीला वाव मिळावा या दृष्टीकोनातून ही योजना राबविण्यात येत आहे.

शासन निर्णय सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभाग क्र. हातमाग-२००८/प्र.क्र. ९७/टेक्स ३, दि. २९.०९.२००८ अन्वये विणकरांच्या बक्षिसांच्या रकमेत वाढ करून खालीलप्रमाणे सुधारित पध्दतीने योजना राबविण्याचे शासनाचे धोरण आहे :-

स्पर्धेचे प्रकार व स्पर्धांची संख्या	पारंपारिक व अपारंपारिक वाणाकरिता प्रत्येकी हातमाग परंपरागत वाणाकरिता द्यावयाच्या बक्षिसांची रक्कम.			पारंपारिक व अपारंपारिक स्पर्धांच्या आयोजनाकरिता आवश्यक प्रशासकीय खर्चासाठी अर्थसहाय्याची रक्कम
	पहिले बक्षिस	दुसरे बक्षिस	तिसरे बक्षिस	
राज्यस्तरीय हातमाग कापड स्पर्धा (फक्त एका ठिकाणी)	२५,०००	२०,०००	१५,०००	२४,०००
जिल्हास्तरीय हातमाग कापड स्पर्धा (एकुण ६ ठिकाणी)	१०,०००	५,०००	३,०००	७२,०००
अनुसूचित जातीच्या विणकरांसाठी हातमाग कापड स्पर्धा (एकुण ५ ठिकाणी)	१०,०००	५,०००	३,०००	६०,०००
एकुण वार्षिक खर्च	२,७०,०००	१,५०,०००	९६,०००	१,५६,०००
एकुण वार्षिक खर्च	रु ६,७२,०००			

हातमाग विणकरांनी बक्षिसांकरिता हातमाग कापडाच्या नमुन्यासह संबधित जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था किंवा प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे अर्ज केल्यानंतर जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था यांचे स्तरावर हातमाग कापड स्पर्धा आयोजित करण्यात येउन नियुक्त निवड समितीमार्फत बक्षिसपात्र नमुन्यांची निवड करण्यात येते. त्यानुसार हातमाग कापडाच्या उत्कृष्ट बक्षिसपात्र नमुन्यासाठी संबधित विणकरांना बक्षिसे वितरित करण्यात येतात. या जिल्हा स्तरावरून सर्वसाधारण गटातील व अनुसूचित जातीच्या विणकरांच्या गटातील विजेत्यांची राज्य स्तरीय हातमाग कापड स्पर्धा प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग नागपुर यांचेमार्फत आयोजित करण्यात येते.

२. हातमाग खरेदी/ आधुनिकरीकरण/ नुतनीकरण याकरिता अर्थसहाय्य :

शासन निर्णय कृषि व सहकार विभाग क्र. एचएलएम-११८९/५५४२४/ ५३३/ ८-सी, दि. १४.१२.१९८४ नुसार सन् १९८४-८५ पासून सदर योजना राज्यात राबविण्यात येत आहे. विणकरांना सुधारित आधुनिक पध्दतीचे हातमाग खरेदी करण्यासाठी तसेच त्यांच्या हातमागाचे आधुनिकीकरण व नुतनीकरण करण्यासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत करणे हा योजनेचा मुख्य उद्देश आहे.

या योजने अंतर्गत १/३ अनुदान व २/३ कर्ज या स्वरूपात आर्थिक मदत देण्यात येते. या योजने अंतर्गत फ्रेमलूम खरेदीसाठी रु ४०००, जकार्ड लूम खरेदीसाठी रु ८००० व मागाचे आधुनिकीकरण व नुतनीकरण करण्याकरिता साहित्य खरेदीसाठी रु २५०० प्रती विणकर, याप्रमाणे अर्थसहाय्य देण्यात येते.

योजनेचा लाभ घेण्याकरिता संस्थेने परिपूर्ण प्रस्ताव जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था/ प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे द्यावा लागतो. त्यांचेतर्फे प्रस्तावाची छाननी/ तपासणी होउन सदर प्रस्ताव संचालनालयाकडे शिफारशीसह पाठविण्यात येतात व पात्र प्रस्तावांना संचालनालयातर्फे मंजुरी देण्यात येते व रक्कम कोषागारातून काढून संबधित संस्थांना अदा करण्यात येते.

३. तांत्रिक उच्च शिक्षण :

विणकर समाजातील गरीब विद्यार्थ्यांना हातमाग तंत्रविज्ञान पदविका अभ्यासक्रमाद्वारे प्रशिक्षित करून त्याचे ज्ञानाचा फायदा हातमाग क्षेत्रासाठी व्हावाहा योजनेचा मुख्य उद्देश आहे.

दरवर्षी वाराणसी (उत्तर प्रदेश) व व्यंकटगिरी (आंध्र प्रदेश) येथील भारतीय हातमाग तंत्रविज्ञान संस्थेसाठी १५ प्रशिक्षणार्थींची (वाराणसी १३ प्रशिक्षणार्थी व व्यंकटगिरी २

प्रशिक्षणार्थी) निवड करुन प्रशिक्षासाठी पाठविण्यात येते. या निवड करण्यात आलेल्या प्रशिक्षणार्थींना या संस्थेमार्फत प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्षातील विद्यार्थ्यांना दरमहा रु ४००, ४५० व ५०० अनुक्रमे विद्यावेतन देण्यात येते. या सर्व जागेसाठी देण्यात येत असलेल्या विद्यावेतनाचा खर्च राज्य व केन्द्र शासन ५०:५० याप्रमाणे करण्यात येतो. या व्यतिरिक्त प्रशिक्षणार्थींना या विद्यावेतनाच्या व्यतिरिक्त रु ३०० दरमहा अतिरिक्त विद्यावेतन म्हणुन राज्य शासनाकडुन देण्यात येते.

संचालनालय वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासना नागपुर यांचेकडुन जाहिरात प्रसिध्द करण्यात येउन तांत्रिक शिक्षण घेण्याकरिता (३ वर्षीय हातमाग तंत्रविज्ञान पदविका अभ्यासक्रम) आवश्यक अर्हताप्राप्त उमेदवारांकडुन अर्ज मागविण्यात येतात. अर्हताप्राप्त उमेदवारांची गुणवत्ता यादी तयार करुन ती भारतीय हातमाग तंत्रविज्ञान संस्था, वाराणशी येथील पुढील कार्यवाहीसाठी पाठविण्यात येते.

४. जाहिराती व प्रसिध्दी योजना :

हातमाग उद्योगाला व उत्पादनाला विस्तृत प्रमाणात प्रसिध्दी मिळुन हातमाग कापडाच्या विक्रीमध्ये वाढ व्हावी व कापड उत्पादनाची मालिका कायम राहावी जेणेकरुन हातमाग विणकरांना रोजगार सातत्याने उपलब्ध होउ शकेल हा योजनेचा उद्देश आहे. हातमाग उद्योगाला व राज्यात उत्पादित होणा-या वाणाला आवश्यक प्रसिध्दी मिळावी या उद्देशाने सदर योजने अंतर्गत राज्य व जिल्हा पातळीवर हातमाग कापड प्रदर्शनीचे आयोजन करण्यात येत आहे. या प्रदर्शनीवरील व्यवस्थापकीय तसेच ईतर खर्च सदर योजने अंतर्गत उपलब्ध तरतुदीतुन करण्यात येतो.

शिवाय केन्द्र पुरस्कृत मार्केटींग अँड प्रमोशन स्किम अंतर्गत राज्यात वेगवेगळ्या पातळीवर वर्षभरात आयोजित होणा-या हातमाग प्रदर्शनीच्या अतिरिक्त खर्चाची प्रतिपुर्ती देखील सदर योजने अंतर्गत राज्य शासनाच्या उपलब्ध तरतुदीतुन करण्यात येते. योजनेच्या निकषाप्रमाणे हातमाग कापड प्रदर्शनी आयोजित करण्याकरिता आयोजक संस्था म्हणुन राज्यस्तरीय हातमाग शिखर संस्था, राज्य हातमाग महामंडळ/ सहकारी महासंघ यांची नियुक्ती करण्यात येते. सदर प्रदर्शनीचे आयोजनाकरिता केन्द्र शासनाकडुन निश्चित करण्यात आलेल्या अर्थसहाय्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे :-

अ) जिल्हा हातमाग प्रदर्शनीकरिता	...	रु २.०० लाख पर्यंत
ब) राज्यस्तरीय हातमाग प्रदर्शनीकरिता	...	रु ८.०० लाख पर्यंत
(स्पेशल हँडलूम एक्सपो)		

- क) राष्ट्रीय हातमाग प्रदर्शनी करिता ... रु १८.०० लाख पर्यंत
(नॅशनल हॅन्डलूम एक्सपो,
१५ लाखापेक्षा कमी लोकसंख्या असलेल्या
शहराचे ठिकाणी)
- ड) राष्ट्रीय हातमाग प्रदर्शनी करिता ... रु ३८.०० लाख पर्यंत
(नॅशनल हॅन्डलूम एक्सपो,
१५ लाखापेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या
शहराचे ठिकाणी)

या हातमाग प्रदर्शनी आयोजित करण्याकरिता आयोजक संस्थेने प्रस्तावित प्रदर्शनीचे प्रस्ताव विहित नमुन्यात संचालनालय वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर यांचेमार्फत विकास आयुक्त (हातमाग) भारत सरकार नवि दिल्ली यांचेकडे सादर करावयाचे असतात. विकास आयुक्त (हातमाग) भारत सरकार यांनी प्रदर्शनीचे स्वरूप, कालावधी व ठिकाण मंजूर केल्याप्रमाणे आयोजक संस्थेमार्फत हातमाग प्रदर्शनी आयोजित करण्यात येते. योजनेच्या निकषाप्रमाणे उपरोक्त प्रदर्शनी ना नफा नो तोटा या पध्दतीवर आयोजित करण्यात येते.

प्रदर्शनी संपल्यानंतर प्रदर्शनीचे आयोजनावर झालेल्या खर्चाचे प्रतिपुर्तीकरिता अर्थसहाय्यक मागणी प्रस्ताव संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर यांचेमार्फत केन्द्र शासनास सादर करण्यात येतात व त्यानुसार आयोजक संस्थाना केन्द्र शासनाकडून परस्पर अर्थसहाय्य प्राप्त होते.

५. आरोग्य विमा योजना :

सदर योजना केन्द्र शासनाने सन् २००५-०६ पासून सुरु केली असून, हातमाग विणकरांना या योजनेअंतर्गत विमा संरक्षण मिळावे हा या योजनेचा उद्देश आहे. केन्द्र शासनाचे विकास आयुक्त (हातमाग) नवि दिल्ली यांचे पत्र क्र. १/१/२००९ दि. ३.०८.२००९ व दि. १९.१०.२००९ अन्वये हातमाग विणकरांसाठी/ कामगारांसाठी आरोग्य विमा योजना सन् २००९-१० या आर्थिक वर्षात सुधारित स्वरूपात राबविण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. त्याप्रमाणे सदर योजना आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स यांचे सहकार्याने राबविण्यात येते. या योजनेचा लाभ स्वतः सभासद त्याची पत्नी आणि सभासदाची २ अपत्ये यांना घेता येतो. यात सहभागी होणा-या लाभार्थीचे वय १ दिवस ते ८० वर्षापर्यंतचे असलेले पात्र आहेत. सदर सुधारित योजनेप्रमाणे आरोग्य विमा योजने अंतर्गत विणकरांचा सहभाग १७९.२० प्रति वर्ष व केन्द्र शासनाचा सहभाग रु ८०९.१० प्रति वर्ष असून या प्रमाणे एकूण विम्याचा हप्ता ९८८.३० चा राहणार आहे. परंतु विणकर रु १७९.२० भरण्यास तयार नसेल तर कमीत कमी रु ५०.०० भरावयाचे असून उर्वरित रक्कम रु

१२९.२० राज्य शासनाने भरावयाचे आहे. केन्द्र शासन आपला सहभाग परस्पर आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स कंपनीला अदा करते. या योजने अंतर्गत वार्षिक कमाल रु १५,००० पर्यंत फायदा मिळणार असून यामध्ये रोगनिदान, डोळे तपासणी, चष्मा खरेदी, इस्पितळातील खर्च, बाळांतपणाचा खर्च, दंतरोग चिकित्सा व उपचार ई. बाबींचा समावेश आहे.

योजनेचा लाभ घेण्याकरिता हातमाग विणकराने/ कारागिराने परिपूर्ण अर्ज (विहित नमुन्यात) संबंधित प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे द्यावयाचा आहे. अर्जाची छाननी करून हातमाग धारकाच्या वार्षिक विम्याचे प्रिमियमसह तो संबंधित आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स कंपनीकडे पाठविण्यात येतो.

६. महात्मा गांधी विणकर विमा योजना :

सदर योजना सन् २००५-०६ पासून सुरु केली असून केन्द्र शासनाने हातमाग विणकरांसाठी महात्मा गांधी विणकर विमा योजना सन् २००७-०८ या आर्थिक वर्षापासून पुन्हा सुधारित स्वरूपात सुरु केलेली आहे. सदर योजना भारतीय जीवन विमा निगम यांचे सहकार्याने राबविण्यात येते. ज्या हातमाग विणकरांचे कमीतकमी ५० टक्के उत्पन्न हे हातमाग व्यवसायापासून आहे असे हातमाग विणकर या योजनेखाली विमा संरक्षण मिळण्यास पात्र आहेत. विणकर सभासदाचे वय १८ ते ५९ वर्षापर्यंत असणे बंधनकारक आहे. सदर योजनेप्रमाणे हातमाग विणकराचा सहभाग रु ८० प्रतिवर्ष, भारतीय जीवन विमा निगम यांचा सहभाग रु १०० प्रतिवर्ष व केन्द्र शासनाचा सहभाग रु १५० प्रतिवर्ष असून वार्षिक एकूण विम्याचा हप्ता रु ३३० आहे. केन्द्र शासन आपला सहभाग परस्पर भारतीय जीवन विमा निगम यांना अदा करते. हातमाग विणकराचा नैसर्गिक मृत्यु झाल्यास रु ६०,००० ची रक्कम देय असून अपघातात मृत्यु झाल्यास रु १,५०,००० ची देय आहे. तसेच विणकरांच्या ९ वी ते १२ वी मध्ये शिक्षण घेणा-या २ मुलांना रु ३०० दर तिमाही शिष्यवृत्ती म्हणून मिळते.

योजनेचा लाभ घेण्याकरिता हातमाग विणकराने/ कारागिराने परिपूर्ण अर्ज विहित नमुन्यात संबंधित प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे द्यावयाचा आहे. अर्जाची छाननी करून हातमाग धारकाच्या वार्षिक विमा प्रिमियमसह तो भारतीय जीवन विमा निगम कडे पाठविण्यात येतो.

७. गिरणीचे ठिकाणावरील दराने सूत पूरवठा (मिल गेट प्राईस योजना) :

मिल गेट प्राईस योजने अंतर्गत हातमाग विणकर संस्थाना सवलतीच्या दराने सूत पूरवठा उपलब्ध व्हावा हा योजनेचा उद्देश आहे. या योजने अंतर्गत हातमाग विणकर संस्थांना

सवलतीच्या दराने सूत पुरवठा करण्यात येत असून खालील संस्थांना या योजनेचा फायदा घेता येतो.

- प्रायमरी/ शिखर/ प्रादेशिक/ संस्था,
१) हातमाग विकास केन्द्र,
२) हॅन्डलूम प्रोड्यूसर्स/ एक्सपोर्टर्स,
३) सर्व प्रमाणित एक्सपोर्ट हाऊसेस,
४) नोंदणी/ मान्यता असलेल्या असोसिएशनचे सभासद,
५) नॉन गव्ह. ऑर्गनायझेशन,
६) विकास आयुक्त (हातमाग) यांनी मान्यता दिलेल्या ईतर संस्था.

सदरहू योजने अंतर्गत मुख्य समन्वय संस्था म्हणून राष्ट्रीय हातमाग विकास महामंडळ लखनौ यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे. वरील एजन्सीनी या महामंडळाकडे सूताची मागणी नोंदवून सदरचे महामंडळ सूत पुरवठा करणा-या सूत गिरण्यांशी समन्वय साधून सूत पुरवठा करण्यात येतो.

८) मध्यवर्ती वित्तीय संस्थांना व्याज अनुदान :

हातमाग सहकारी संस्थांच्या कमकुवत आर्थिक स्थितीमुळे उत्पादन व विपणन क्षेत्रामध्ये ज्या संस्था तग धरू शकत नाहीत अशा संस्थांना वित्तीय सहाय्य उपलब्ध करून देणा-या एजन्सिला शासनातर्फे व्याज अनुदान उपलब्ध करून देणे हा या योजनेचा मुख्य उद्देश आहे. नाबार्ड योजने अंतर्गत मध्यवर्ती वित्तीय संस्थांना प्राथमिक/ प्रादेशिक/ शिखर संस्थांना कॅश क्रेडीट कमी तसेच सवलतीचे दरात वित्तीय संस्थेमार्फत उपलब्ध होत असते. याकरिता राज्य शासन ४.५ टक्के दराने व्याज अनुदान जिल्हा मध्यवर्ती बँकेला उपलब्ध करून देते. सदर योजनेस सन् २००१ पर्यंत प्रशासकीय मान्यता प्राप्त असून त्यानंतरच्या प्रशासकीय कालावधीस शासन मान्यता अद्याप अप्राप्त आहे.

मध्यवर्ती वित्तीय संस्थेमार्फत व्याज अनुदान ही जिल्हा स्तरीय योजना असून ती १९८१-८२ पासून राबविण्यात येत आहे. या योजनेसाठी जिल्हा नियोजन व विकास समित्यामार्फत अर्थसंकल्पात तरतुद केली जाते परंतु पुरेसा निधी अभावी जिल्हा नियोजन व विकास समित्या या योजनेसाठी आवश्यक तेवढी तरतुद करू शकत नाही यामुळे राज्यातील हातमाग विणकरांना या योजने व्याज अनुदान मिळालेले नाही. यास्तव या योजने अंतर्गत दि. ३१.०३.२००४ पर्यंतचे थकीत व्याज अनुदान देण्याकरिता राज्य स्तरावर तरतुद उपलब्ध करून देण्याचा निर्णय शासन निर्णय दि. २३.०८.२००४ अन्वये घेतलेला आहे आणि प्राथमिक/ प्रादेशिक/ शिखर हातमाग विणकर सहकारी संस्था थकीत व्याज अनुदानापोटी दि.

३१.०३.२००४ पर्यंत देय रकमेएवढी तरतुद राज्य स्तरावर उपलब्ध करुन देण्यास शासनाने मान्यता दिलेली आहे.

९) थकित कर्जापैकी ५० टक्के कर्ज राज्य शासनाने भरण्याबाबत ...

राज्यातील प्राथमिक हातमाग विणकर सहकारी संस्थांचे दि. ३१.०३.२००४ पर्यंत कर्जाच्या ५० टक्के भार उचलण्याचा प्रस्ताव शासनाचे विचाराधीन होता. त्या अनुषंगाने शासन निर्णय दि. २३.०८.२००४ नुसार राज्यातील हातमाग विणकर सहकारी संस्थांचे दि. ३१.०३.२००४ पर्यंत बँका/ वित्तीय संस्था यांचेकडे असलेल्या थकित कर्जाचे बँका/ वित्तीय संस्था आणि प्राथमिक हातमाग विणकर संस्थांनी वाटाघाटीद्वारे निश्चित केलेल्या रकमेच्या ५० टक्के रक्कम शासनाने भरावी व उर्वरित ५० टक्के रिशेड्युलिंग करुन संस्था भरेल असा निर्णय घेतलेला आहे.

शासन परिपत्रक दि. ३१.१०.२००७ अन्वये लाभार्थी संस्था जेवढी रक्कम भरतील तेवढ्याच रकमेचा भरणा शासनाकडुन करण्यात येईल या करिता कार्यपध्दती शासनाकडुन निश्चित करण्यात आलेली आहे.

१०. एकात्मिक हातमाग विकास योजना (आय. एच. डी. एस.)

(सदर योजनेस राज्य शासनाची प्रशासकीय मान्यता आणि आर्थिक तरतूद प्राप्त नाही.)

१. एकात्मिक हातमाग विकास योजना (आय.एच.डी.एस.) केंद्रिय पुरस्कृत योजना

एकराव्या पंचवार्षिक योजनेत राबविण्यात येणारी एकात्मिक हातमाग विकास योजना ही चार योजनांची म्हणजेच दिनदयाल हथकरघा प्रोत्साहन योजना, एकात्मिक हातमाग प्रशिक्षण परियोजना, एकात्मिक हातमाग सामूहिक विकास योजना आणि घरे व छपरे योजनांमध्ये सुधारणा सहीत अथवा त्याच्याशिवाय आवश्यक घटकांना मिळवून केंद्रिय रुपात पुरस्कृत योजना म्हणून तयार करण्यात आलेली आहे.

२. योजनाचे विविध घटक

या योजनेचे खालीलप्रमाणे चार घटक आहेत.

अ.क्र	एकात्मिक हातमाग विकास योजनाचे घटक	एकात्मिक हातमाग विकास योजनाच्या आर्थिक सहाय्याचे उपघटक
क	३०० ते ५०० च्या श्रेणीत असलेल्या हातमाग विणकरांच्या समूहाकरीता	१. बेसलाइन सर्वेक्षण, निदान संबंधी अभ्यास व स्वयं सहायता गटाची निर्मिती (एसएचजी) २. कन्सोर्टियम चे निर्माण ३. यार्न भंडारची स्थापना करण्याकरीता कॉरपस निधि ४. डिझाइन विकास व उत्पादन विविधीकरण ५. एकात्मिक सुविधा केंद्र/डाई हाऊस ६. प्रचार व विपणन ७. योजनेचा प्रशासकीय खर्च ८. बेसिक इनपूट ९. कलाकूसरतेचा विकास १०. कार्यशाळेची निर्मिती
ख	समान भौगोलिक क्षेत्रात समूहाच्या बाहेर कार्यान्वीत असलेल्या विणकरांना योजनेचा सामूहिक फायदा	क. बेसिक इनपूट ख. कार्यशाळेची निर्मिती ग. कलाकूसरतेचा विकास
ग	हातमाग सहकारी संस्थांना आर्थिक सहाय्यता	१. विपणन विकास सहाय्य २. हातमाग संस्थांचे बळकटीकरण
घ	इतर	१. अभिनव विचारधारा २. प्रचार मॉनेटरींग पर्यवेक्षण प्रशिक्षण आणि योजनांचे मूल्यांकन

४. योजनाचे उद्देश

- विणकरांचा समूह तयार करून त्यांचे उत्पादन लक्ष केंद्रित करणे.
- विणकरांच्या स्वयंभू विकासाकरीता त्यांच्या समूहाला आर्थिक मदत देणे.
- सहकार क्षेत्रात व सहकारी क्षेत्रा व्यतिरिक्त विणकरांना सदर सुनियोजित योजनेद्वारा समाविष्ट करून घेणे.
- बाजारपेठेची आवश्यकता विचारात घेता उच्च प्रतीचे व विविध प्रकारचे उत्पादन करण्याकरीता प्रोत्साहन देणे.
- विणकरांना बाजारपेठ व उच्च प्रतीचे कापड तयार करण्याकरीता उपयुक्त अशी कार्यस्थळ उपलब्ध करून देणे.
- बाजारपेठेतील डिझाईन व उत्पादन करण्यासाठी कार्यप्रणाली अंतर्गत संबंधित क्षेत्रातील व्यवसायभिमूख तज्ञांना सामावून घेणे.
- वित्तीय संस्था/बँका कडून कर्ज उपलब्ध करून घेण्याचे प्रक्रियेत सुलभता आणणे.
- सहकार क्षेत्रातील विणकरांना प्रोत्साहन देणे.
- संघटीत विणकरांच्या समूहाला आवश्यक असलेला कच्चा माल उपलब्ध करून देण्याचे दृष्टीने उपाययोजना करणे.

भाग क

(क) सामूहिक विकास कार्यक्रम (३०० ते ५०० हातमाग असलेल्या समूहाकरीता सहाय्य)

सामूहिक विकास धोरण एक दृष्टीगत संस्थांच्या रुपात विणकरांच्या समूहांचे निर्माण करून त्या समूहाना आत्मनिर्भर करण्याचा आहे. ६२५ समूहांची स्थापना करावयाची असून त्यात ३०० ते ५०० हातमाग विणकर राहतील

व हे ११ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या दरम्यान सुरु करावयाच्या आहेत. यात १०० समूहांची समावेश आहे ज्यांचा अभ्यास यापूर्वीच २००६-०७ मध्ये पूर्ण केलेला असून २००७-०८ मध्ये या समूहांची घोषणा करण्यात आलेली आहे.

(क-१) समूहाची व्याख्या

हातमाग समूहाची व्याख्या अशी करता येईल की ज्या ठिकाणी हातमाग कापडाचे उत्पादन मोठ्या संख्येत होत असून उत्पादन हे बाजारपेठेनुरूप असेल. हे हातमाग एका प्रशासकीय जिल्ह्यात अथवा लगतच्या दुस-या जिल्ह्याच्या सिमावर्ती भागातही असू शकेल. लघू आणि मोठ्या राज्यात जिथे गाव, तालुका, छोट्या आकारात असेल तिथे गाव तालुक्याची संख्या वाढवता येईल जेणेकरून समूहाची कमीत कमी संख्या सुनिश्चित करता येईल. देशात अनेक समूहामध्ये हातमागाची संख्या अपेक्षित पेक्षा जास्त आहे. पण योजनेच्या उद्देशानुसार त्या समूहानुसार ३०० ते ५०० या मर्यादितच ठेवावा लागेल.

(क-२) बेस लाईन सर्वेक्षण, फलश्रुती संबंधी अभ्यास आणि सामूहिक विकास अधिकारी (सी.डी.ई.)

(क-२.१) बेस लाईन सर्वेक्षण

बेस लाईन सर्वेक्षण ही समूहाची प्रोफाईल तयार करण्याकरीता करण्यात यावी त्यात हातमागाची संख्या, हातमागाचा प्रकार, विणकरांची संख्या (पुरुष/महिला-सामान्य/अनुसूचित जाती/अनुसूचित जमाती/इतर मागासवर्गीय/अल्पसंख्यांक/इतर) वापरण्यात येणा-या सूताचा प्रकार, उत्पादनाचा प्रकार, विणकरांचे सरासरी उत्पन्न इत्यादि माहिती संकलीत करण्याकरीता प्रत्येक (३०० ते ५०० विणकर) विणकराच्या घरी जाणे अपेक्षित आहे. बेस लाईन सर्वेक्षण व फलश्रुती संबंधी अभ्यास करण्याकरीता व समूहाचे प्रोफाईल तयार करण्याकरीता परिशिष्ट क-१ मध्ये माहिती घेण्यात यावी. बेस लाईन सर्वेक्षण आणि समूहात असलेले वेगवेगळे विणकरांना आर्थिक सहाय्येतेचे आवश्यकता इ. माहिती परिशिष्ट क-२ मध्ये घेण्यात यावी.

(क-२-२) फलश्रुती संबंधी अभ्यास

समूहाची फलश्रुती ही योजना राबविण्याकरीता उचललेले पहिले पाऊल आहे. ही त्या समूहातील शक्ती व दुर्बलता तसेच ज्या वातावरणात समूह कार्य करित आहे त्या वातावरणाची दिशा दर्शविते. त्यावर उपाययोजना करून कोणते पाऊल उचलणे आवश्यक आहे याबाबत दिशा दर्शविल. या फलश्रुतीच्या आधारे निश्चित दिशा व सभावीत उत्पादनाचा एक कालबद्ध कार्यक्रम तयार करता येईल. प्रत्यक्ष कार्याला सुरुवात आपसी सांमजस्य व विश्वास निर्माण झाल्यानंतर समूहातील विणकरांचे सहमतीने हाती घेता येईल. फलश्रुतीचा उद्देश सध्या जे विणकर समूहात काम करित आहेत त्याचे आकलन करणे त्याचे विश्लेषण करणे, उत्पादनचा प्रोफाईल करणे, उत्पादनाचे पॅटर्न उपलब्ध बाजारपेठ व भावी बाजारपेठेची संभावना समूहाची शक्ती, कमजोरी, अवसर व स्पर्धा यांचे सांगोपांग विश्लेषण करून तसेच हातमाग विणकराकरीता कार्य करित असलेल्या संस्था सेवाभावी संस्था इ. चा विश्लेषण करून निर्णयापर्यंत पोहचून त्यांचा योग्य उपयोग कशा करून घेता येईल व त्याचेकडून अपेक्षित कार्य कसे करून घेता येईल इ. बाबत शिफारस करणे हा आहे. यासंबंधी माहिती परिशिष्ट क-३ मध्ये घेण्यात यावी.

(क-२.३) सामूहिक विकास अधिकारी (सी.डी.ई.)

प्रत्येक कार्य करणारी संस्था ही प्रथम सामूहिक विकास अधिकारी यांची निवड करून नियुक्ती करेल व त्याचे मुख्यालय प्रत्येक समूहामध्ये राहिल. त्याची जबाबदारी योजना राबविण्याची राहिल. सामूहिक विकास अधिकारी फलश्रुती संबंधी अभ्यास करेल व योजनेचा आराखडा तयार करेल. सामूहिक विकास अधिकारी योजनेच्या अनुसार कालबद्ध कार्यक्रम तयार करून त्याची अंमलबजावणी करेल. विणकरांचे स्वयंम सहाय्यता गटाची निर्मिती करून त्यांची बँक/वित्तीय संस्थाशी गाठ घालून समन्वय साधेल. राज्य शासनाकरीता आवश्यक असलेला प्रकल्प अहवाल तयार करेल. राष्ट्रीय हथकरघा विकास निगम लखनऊ यांचेकडून अपेक्षित प्रमाणात उत्कृष्ट सूत, रंग रसायने उपलब्ध करून घेण्याकरीता समन्वय साधेल. एकात्मिक विकास प्रक्रियेत समूहाचे स्तरावर स्टेट होल्डर्सला सामील करून घेईल. सामूहिक विकास अधिकारीच्या कामकाजात सहाय्यता करणे व त्याचेवर देखरेख ठेवण्याचे दृष्टीने देखरेख राखण्याचे दृष्टीने संचालक वस्तोद्योग यांचे अध्यक्षतेखाली एक एकात्मिक विकास समन्वय समिती (सी.डी.सी.जी.) ची स्थापना करेल ज्यात विणकर स्वयंम सहाय्यता प्राथमिक हातमाग विणकर सहकारी संस्था हातमाग महामंडळे निर्यातदार संस्था आणि स्वयंम सहाय्यता संस्था राष्ट्रीय कृषि आणि ग्रामीण बँक (नाबार्ड) राज्य शासनाचे प्रतिनिधी इ. चा समावेश असेल.

(क-३) एकात्मिक हातमाग विकास समूहाकरीता आर्थिक सहाय्याचा आकृतीबंध

प्रत्येक समूह ३ वर्षांच्या कालावधीत पूर्ण करावयाचा असून त्याकरीता जास्तीत जास्त रुपये ६०.०० लाखाची आर्थिक मदत देण्यात येईल.

(अ.३.१) सामूहिक विकास : बेसलाइन सर्वेक्षण, फलश्रुती संबंधी अभ्यास आणि स्वयंम सहाय्यता समूहाची निर्मिती

निवड करण्यात आलेल्या समूहाकरीता सामूहिक विकास धोरण निश्चित करण्यात येईल ज्यामध्ये एक एजन्सीची नियुक्ती करून ती एजन्सी बेसलाइन सर्वेक्षण व फलश्रुती संबंधी अभ्यास करेल आणि विविध स्टेट होल्डर्स सोबत विचार-विनिमय करून एक सामूहिक विकास योजना तयार करेल. सदर एजन्सी समूहामध्ये स्वयंम सहाय्यता गटाची स्थापना करेल आणि त्यांना कर्ज घेण्याकरीता बँकेशी संलग्न करेल. बेसलाइन सर्वेक्षण फलश्रुती संबंधी अभ्यास स्वयंम सहाय्यता गटाची निर्मिती आणि प्रशिक्षण इत्यादि एकमूस्त आर्थिक सहाय्य प्रति समूह रुपये १.२५ लाख राहिल. ज्या ठिकाणी राज्य शासन अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणून बेसलाइन सर्वेक्षण फलश्रुती संबंधी अभ्यास स्वयंम सहाय्यता गटाची निर्मिती इ. कार्य करेल तेव्हा राज्य शासनाच्या अंमलबजावणी यंत्रणेला हे अर्थसहाय्य अनुज्ञेय राहणार नाही.

(क.३.२) कन्सोर्टिसमवी निर्मिती

कन्सोर्टियम स्वयंम सहाय्यता गटाची (एस.एच.जी) सहकारी संस्था विणकर, खाजगी उद्योग बिनसरकारी संघटना इ. स्टेट होल्डर्स म्हणून समाविष्ट राहिल. ज्यांना विणकरासोबत विचार-विनिमय करण्याची आवश्यकता राहिल आणि त्यांना संबंधीत संघटना जसे बँक/वित्तीय संस्था, विपणन संस्था/विपणन विशेषज्ञ, विपणनकर्ता कायदेशिर विशेषज्ञ, शासकिय कार्यालय विणकर इ. सोबत संपर्क साधावा लागेल. प्रति समूह या करीता रुपये ५०,०००/- एकमूस्त अर्थसहाय्य देण्यात येईल. त्यात बैठकाचे आयोजन स्टेशनरी खर्च विविध ठिकाणी दौरा, बाजार व जागरूकता, प्रशिक्षण चा समावेश करणे करीता कायदेशिर विशेषज्ञ व बाजाराचा विकास करण्याकरीता मान्यवर विशेषज्ञ इ. वर होणारा खर्च या तरतूदीमधून केल्या जाईल. ही १०० टक्के केंद्र पुरस्कृत अनुदानच्या स्वरूपात एका समूहाला फक्त एक वेळाच दिल्या जाईल. कन्सोर्टियम समूहाचे कामकाज तिस-या वर्षी आपल्या हातात घेईल व त्यानंतर स्वबळावर चालवेल.

(क.३.३) सूत भंडाराची स्थापना करण्याकरीता कॉरपस निधी

सध्या विणकर/संस्था याना सूताची खरेदी करण्याकरीता एन.एच.डी.सी. अग्रीम स्वरूपात सूताची किंमत अदा करावी लागते व एन.एच.डी.सी. द्वारा सूत ३ ते ४आठवड्यांनंतर उपलब्ध करून दिल्या जाते. त्यामूळे उत्पादन प्रक्रियामध्ये विलंब होतो. ३०० ते ५०० विणकराकरीता आवश्यक असलेल्या सव सूताची आवश्यकता विचारात घेवून ते सूनियोजीत पध्दतीने उपलब्ध करून घेण्याकरीता रु. ३.०० लाख एकमूस्त आर्थिक सहाय्य एन.एच.डी.सी. ला कॉरपस निधीच्या रुपात उपलब्ध करून दिल्या जाईल की त्यामूळे एन.एच.डी.सी. स्वतःच्या यार्न भंडारमध्ये सूताची उपलब्धता सुनिश्चित करेल व त्यानंतर सूताची जशी जशी मागणी येईल तसा तसा पूरवठा केल्या जाईल.

(क.३.४) डिझाईनचा विकास करून उत्पादनात विविधता आणणे

संगणक सहाय्यीत कापड डिझाईन (सी.ए.टी.डी.) प्रणालीची खरेदी, रंग पूर्वानुमान रंग संगती पूर्वानुमाण आणि इतर आवश्यकता करीता रुपये ३.०० लाख एकमूस्त अर्थसहाय्य दिल्या जाईल. त्यात राज्य व केंद्र शासनाचा वाटा अर्धा अर्धा राहिल तिन वर्षांच्या कालावधीकरीता एक सुयोग्य डिझाईनरची नियुक्ती करण्याकरीता रु. ६.०० लाखाची आर्थिक सहाय्याची मदत दिल्या जाईल. हा संपूर्ण खर्च केंद्र शासनाद्वारे केल्या जाईल.

(क.३.५) सार्वजनिक सुविधा केंद्र/डाय हाऊस

सार्वजनिक सुविधा केंद्राची स्थापना करण्याकरीता अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिल्या जाईल ज्यात पाणी, शुध्दीकरण सयंत्र, दुषित पाणी शुध्दीकरण सयंत्र पुर्व व पश्चात प्रक्रिया गुणवत्ता नियंत्रण प्रयोगशाळा प्रदर्शन हॉल/सभाकक्ष सार्वजनिक कामकाज कक्ष इ. चा समावेश असेल. तथापि आवश्यकता असल्यास सी.एफ.सी. च्या सहाय्याने डाय हाऊस सार्वजनिक भागीदारी मधून विकसीत करता येईल. तथापि त्यामध्ये अशी अट असेल की २० टक्के खर्च राज्य/व्यापारी/एजन्सी/कन्सोर्टियम द्वारे केल्या जाईल आणि उर्वरित ८० टक्के रक्कम केंद्रिय अनुदानाच्या रुपात दिल्या जाईल. सध्याचे रंगनीगृहाचे विकासाकरीता लागणा-या सहाय्यतेवर सुध्दा विचार केल्या जावू शकेल, परंतू असे समजावून दिल्या जाईल की नविन रंगनीगृहाच्या स्थापनेची आवश्यकता नाही.

सार्वजनिक सुविधा केंद्र/डाई हाऊसच्या स्थापनेकरीता एक योजना राज्य शासनामार्फत अंमलबजावणी यंत्रणाद्वारे सादर केल्या जाईल आणि त्याचे अनुमोदन त्याची आवश्यकता आणि शेजारचे क्षेत्रातील उपलब्ध सुविधावर विचार केल्यानंतर विकास आयुक्त (हातमाग) यांचे अध्यक्षतेखाली समितीद्वारे केल्या जाईल. सार्वजनिक सुविधा केंद्र/डाई हाऊसच्या स्थापनेकरीता एकूण सहाय्यता जास्तीत जास्त रुपये ३०.०० लाख असेल. डाई हाऊसची स्थापना आवश्यकतेनुसार फक्त मोठ्या समूहाद्वारे केली जाईल.

(क.३.६) प्रचार व विक्री

भारतात तसेच परदेशात हातमाग प्रदर्शन करणे तथा उत्कृष्ट हातमाग कापडाच्या बाबतीत जागरूकता निर्माण करण्याकरीता विक्री करणा-या संस्था आर्थिक सहाय्याकरीता पात्र राहतील ज्यात प्रसिध्दी पुस्तका तयार करणे, कॅटलॉग, बाजारपेठेचे सर्वेक्षण खरेदी विक्री दाराची बैठक इतर समूहांना भेटी देवून त्यांचे अनुभवाचा अभ्यास जागरूकता इ. प्रयोजनाकरीता होणा-या खर्चाचा समावेश राहिल. याकरीता अर्थसहाय्य केंद्र शासन, राज्य शासन, अंमलबजावणी यंत्रणा याचा वाटा ७५:२५ च्या स्वरूपात राहिल. बाबनिहाय खर्चाचा तपशिल खालीलप्रमाणे राहिल.

१. जाहिरात पुस्तकाची छपाई, कॅटलॉग इ. करिता ३ वर्षांच्या कालावधीत रुपये ५०,०००/- चे अर्थसहाय्य मिळेल ज्यात केंद्र शासन व राज्य शासनाचा वाटा ७५:२५ च्या स्वरूपात राहिल.
२. ३ प्रदर्शनी/मेळावे चे आयोजन करणे अथवा त्यात भाग घेण्याकरीता ३ वर्षांच्या कालावधीत रुपये ६.०० लाख पर्यंत अर्थसहाय्य पात्र राहिल. ज्यात केंद्र व राज्य शासनाचा वाटा ७५:२५ च्या स्वरूपात राहिल.
३. खरेदी-विक्रीदारोच्या ६ सभांचे आयोजन करणे किंवा त्यात भाग घेणे करिता ३ वर्षांच्या कालावधीत रुपये ३.०० लाखपर्यंत अर्थसहाय्य देण्यात येईल. त्यात केंद्र व राज्य शासनाचा वाटा ७५:२५ च्या स्वरूपात राहिल.
४. बाजाराचे सर्वेक्षण करणे , बाजाराचा कल प्राप्त करुन घेणे याकरीता रुपये १.०० लाख पर्यंत अर्थसहाय्य देण्यात येईत त्यात केंद्र व राज्य शासनाचा वाटा ७५:२५ च्या स्वरूपात राहिल.
५. विणकरांच्या इतर समूहाला गाठी-भेटी देवून, अभ्यास दौ-यात त्यांच्या अनुभवाची माहिती करुन घेणे याकरीता ३ वर्षांच्या कालावधीत रुपये ३.०० लाख अर्थसहाय्य देण्यात येईल. हे अर्थसहाय्य प्रति विणकर रुपये ३,०००/- प्रमाणे राहिल.
६. रुपये २५,०००/- चे एकमूस्त अर्थसहाय्य समूहाची वेबसाईड तयार करुन प्रदर्शित करण्याकरीता देण्यात येईल.

प्रचार व विक्री करिता जास्तीत जास्त अर्थसहाय्य एकूण योजना खर्चाच्या २० टक्केपेक्षा जास्त देण्यात येणार नाही.

(क.३.७) योजनेवर होणारा व्यवस्थापन खर्च

अंमलबजावणी यंत्रणेला ३ वर्षांचे कालावधीत रुपये २.४० लाख प्रति वर्ष प्रमाणे आर्थिक सहाय्य दिल्या जाईल. जर राज्य शासन अथवा त्यांचे संबंधीत कार्यालय हे अंमलबजावणी यंत्रणा असेल तर प्रति वर्ष फक्त रुपये २५,०००/- व्यवस्थापन खर्चापोटी दिल्या जाईल.

३०० ते ५०० हातमाग असलेल्या समूहाकरीता आर्थिक सहाय्याचे विवरण

अ.क्र.	तपशिल	प्रति समूहकरीता वित्तीय सहाय्य	हिस्सा केंद्र शासन : राज्य : आईए/लाभार्थी
१	बेसलाइन सर्वेक्षण, फलश्रुती संबंधी अभ्यास आणि स्वयंम सहाय्यता समूहाची स्थापना	रु. १२.५ लाख एक मुस्त	१०० टक्के केंद्र शासन
२	कन्सोर्टियमाची स्थापना	रु. ५०,००० एक मुस्त	१०० टक्के केंद्र शासन
३	यार्न भांडाराकरीता कॉरपस निधी	रु. ३.०० लाख एक मुस्त	१०० टक्के केंद्र शासन
४	डिझाइन विकास व उत्पाद विविधीकरण	संगणकाचे सहाय्याद्वारे वस्त्र	५०:५०

		निर्माण केंद्र (सीएटीडी) ची खरेदी, रंग पूर्वानुमान, प्रवृत्ती पूर्वानुमानाकरीता रु. ३.०० लाख एक मुस्त	
		३ वर्षापर्यंत रु. ६.०० लाख डिझाइनरची नियुक्तीकरीता	१०० टक्के केंद्र शासन
५	साझा सुविधा केंद्र/डाई हाऊस (एकूण योजनेच्या जास्तीत जास्त ५० टक्के पर्यंत)	रु. ३०.०० लाख एक मुस्त	सीएफसी १०० टक्के केंद्र शासन डाई हाऊस ८०:२० केंद्र शासन: राज्य/आईए/कन्सोर्टिया द्वारे
६	प्रचार व विपणन (एकूण योजनेच्या जास्तीत जास्त २० टक्के पर्यंत	जाहिरात, पुस्तिका, कॅटलॉग करीता ३ वर्षापर्यंत रु. ५०,०००	७५:२५
		यात्रा/प्रदर्शनी करीता करीता ३ वर्षापर्यंत रु. ६.०० लाख	७५:२५
		विक्रीच्या बैठकीकरीता ३ वर्षापर्यंत रु. ३.०० लाख	७५:२५
		बाजाराचे सर्वेक्षण/आसूचना करीता ३ वर्षापर्यंत रु. १.०० लाख एक मुस्त	७५:२५
		विणकरांच्या दराबाबत जागरूकता व अनुभवाचे दौ-याकरीता ३ वर्षापर्यंत रु. ३.०० लाख प्रति विणकर रु. ३००० प्रमाणे	१०० टक्के केंद्र शासन
		वेबसाइट बनविणे आणि त्याचे प्रदर्शन करण्या करीता रु. २५,००० एक मुस्त	१०० टक्के केंद्र शासन
७	योजनेच्या व्यवस्थापनाकरीता खर्च	प्रत्येक वर्षाकरीता रु. २.४० लाख याप्रमाणे ३ वर्षाकरीता रु. ७.२० लाख	१०० टक्के केंद्र शासन

टिप

१ * ज्या ठिकाणी राज्य शासन अंमलबजावणी यंत्रणा आहे त्या ठिकाणी बेसलाइन सर्वेक्षण निष्कर्षासंबंधी अभ्यास व स्वयंम सहाय्यता गटाची निर्मिती राज्य शासनाद्वारे केल्या जाईल. त्या प्रयोजनाकरीता कोणतीही आर्थिक सहाय्यता दिली जाणार नाही.

२ ** समूहामध्ये नियुक्त करण्यात येणा-या डिझाइनरला कमीत कमी ३ वर्षांचा अनुभव असाला पाहिजे, तो निप्ट/एनआयडी चा पदविका धारक असावा. जर इतर संस्थाद्वारा उत्तीर्ण डिझाइनरची नियुक्ती करावयाची असल्यास अशा नियुक्तीला विकास आयुक्त (हातमाग) नवी दिल्ली याची पूर्व संमती घ्यावी लागेल व त्यांच्या बायोडाटासह प्रस्ताव विकास आयुक्त कार्यालयाला पाठवावा लागेल. शक्यतो डिझाइनर हा समूहाच्या जवळचा अथवा त्या राज्याचा निवासी असावा.

३ *** ज्या समूहामध्ये अंमलबजावणी यंत्रणा ही राज्य शासन अथवा त्यांचेशी निगडीत कार्यालय असेल तिथे प्रति समूह प्रति वर्ष व्यवस्थावन खर्च म्हणून रुपये २५,०००/- दिल्या जाईल.

(क.३.८) समूहात विखूरलेल्या विणकराकरीता अर्थसहाय्य

बेसिक इनपूट व कार्यशाळेच्या निर्मितीकरीता समूहात समाविष्ट असलेल्या ३०० ते ५०० विणकरांना अर्थसहाय्य मिळेल. तथापि समूहाची एकत्रित अर्थसहाय्य पात्रता रुपये ६०.०० लाखाच्या जास्तीत जास्त २५ टक्के पर्यंत मर्यादित राहिल. वावनिहाय तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

(क.३.८.१) बेसिक इनपूट

क) कार्यशाळाकरीता मार्जीन मनी

मार्जीन मनी ही स्वयंम सहाय्यता गट व संस्थांच्या विणकरांना प्रति विणकर रुपये ६००० प्रमाणे दिल्या जाईल. त्यात ७० टक्के वाटा केंद्र शासन, २० टक्के राज्य शासन व १० टक्के लाभार्थी/संस्था याचा राहिल.

ख) नविन माग खरेदी

नविन माग खरेदी करीता स्वयंम सहाय्यता गट व संस्थांच्या विणकरांना प्रति विणकर रुपये ४००० प्रमाणे दिल्या जाईल. त्यात ७० टक्के वाटा केंद्र शासन, २० टक्के राज्य शासन व १० टक्के लाभार्थी/संस्था याचा राहिल.

ग) डॉबी

डॉबीच्या खरेदीकरीता स्वयंम सहाय्यता गट व संस्थांच्या विणकरांना प्रति विणकर रुपये ४००० प्रमाणे दिल्या जाईल. त्यात ७० टक्के वाटा केंद्र शासन, २० टक्के राज्य शासन व १० टक्के लाभार्थी/संस्था याचा राहिल.

घ) जकार्ड

जकार्डच्या खरेदीकरीता स्वयंम सहाय्यता गट व संस्थांच्या विणकरांना प्रति विणकर रुपये ६००० प्रमाणे दिल्या जाईल. त्यात ७० टक्के वाटा केंद्र शासन, २० टक्के राज्य शासन व १० टक्के लाभार्थी/संस्था याचा राहिल.

ड) एक्सेसरीज

एक्सेसरीजच्या खरेदीकरीता स्वयंम सहाय्यता गट व संस्थांच्या विणकरांना प्रति विणकर रुपये २००० प्रमाणे दिल्या जाईल. त्यात ७० टक्के वाटा केंद्र शासन, २० टक्के राज्य शासन व १० टक्के लाभार्थी/संस्था याचा राहिल.

टिप :- पूर्वोत्तर राज्ये सिक्कीम, जम्मू व काश्मीर, हिमाचल प्रदेश, उत्तरांचल, छत्तिसगड आणि झारखंड मध्ये बेसिक इनपूट करीता केंद्र शासनाचा वाटा ९० टक्के, राज्य शासनाचा वाटा ५ टक्के व लाभार्थी/संस्थांचा वाटा ५ टक्के राहिल.

आर्थिक प्रस्तावांची शिफारस ही विणकरांच्या आवश्यकतेचे मुल्यांकन केल्यानंतरच केली जाईल. बेसिक इनपूटची आवश्यकता प्रपत्र क-२ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

(क.३.८.२) कार्यशाळेचे निर्माण

कार्यशाळेच्या निर्माणाकरीता अर्थसहाय्य खालीलप्रमाणे दिल्या जाईल.

विवरण	प्रति कार्यशाळेचे क्षेत्रफळ	अर्थसहाय्याची रक्कम
कार्यशाळेची बांधणी करणे	२० वर्ग मिटर	रुपये २५,०००

जिथे केंद्रिय अर्थसहाय्य पुरेशा प्रमाणात उपलब्ध असेल व कार्यशाळा बांधकामाचा खर्च जास्त होणार असेल त्या ठिकाणी राज्य शासन/केंद्रशासित प्रदेश/संस्था/लाभार्थी आपले स्वतःचे भांडवल अथवा वित्तीय संस्थाकडून कर्ज घेण्याची मुभा राहिल.

उपरोक्त बाबीकरीता दारिद्र रेपेखालील विणकर (बी.पी.एल) यांना प्राधान्य देण्यात येईल. घर बांधणीकरीता विणकर ग्रामविकास मंत्रालयाच्या इंदिरा आवास योजना अंतर्गत अर्थसहाय्य प्राप्त करू शकते. दारिद्र रेपेखालील विणकरांना प्राथम दिल्यानंतर योजने अंतर्गत अर्थसहाय्य शिल्ल राहिल्यास इतर विणकरांना या योजनेचा लाभ देण्यात येईल. दारिद्र रेपेखालील विणकरांना रुपये २५,००० चे अर्थसहाय्य केंद्र शासनाद्वारा केंद्रिय वाटा म्हणून दिल्या जाईल व जे विणकर दारिद्र रेपेखालील नाहीत अशा विणकरांना केंद्र वाटा ७५ टक्के म्हणजेच रुपये १८,७५० दिल्या जाईल

उर्वरित रक्कम राज्य शासन/लाभार्थी यांना वहन करावा लागेल. अर्थसहाय्याकरीता जमीनीची मालकी विणकरांच्या नावावर आहे याबाबत एक प्रमाणपत्र द्यावे लागेल.

(क.३.८.३) कौशल्याची गुणवत्ता वाढविणे

वाढत्या बाजारातील मागणीला पूर्ण करण्याचे दृष्टीने उच्च गुणवत्ताधारक व कौशल्यपूर्ण उत्पादन करण्याकरीता विणकरांना प्रशिक्षण आणि पूर्ण प्रशिक्षण एक महत्वपूर्ण इनपूट आहे. या योजने अंतर्गत हातमाग विणकर कामगार यांना तांत्रिक आणि व्यवस्थापन कौशल्यात निपुणता आणून देण्याचा दृष्टीकोन आहे. २० प्रशिक्षणार्थींच्या प्रत्येक गटाकरीता अर्थसहाय्य खालीलप्रमाणे राहिल. हे अर्थसहाय्य १०० टक्के केंद्र पुरस्कृत राहिल.

(क) विणकाम - प्रति बॅच रुपये ३.०० लाख

(ख) डाई -- प्रति बॅच रुपये १.०० लाख

(ग) डिझाईन -- प्रति बॅच रुपये ०.५० लाख

(घ) एस.एच.जी./प्राथमिक विणकर सहकारी संस्था/कन्सॉटियम च्या व्यवस्थापकीय कर्मचा-यांच्या प्रशिक्षणाकरीता प्रति बॅच रुपये ०.२५ लाख (५० प्रशिक्षणार्थी)

कौशल्य निपुणतेबाबत दिशानिर्देश परिशिष्टात नमूद करण्यात आले आहेत. कौशल्य निपुणतेकरीता जास्तीत जास्त अर्थसहाय्य एकूण योजना खर्चाच्या १५ टक्केपेक्षा जास्त असणार नाही. विणकरांची कौशल्य निपुणतेची अंमलबजावणी, अंमलबजावणी यंत्रणेद्वारा केली जाईल.

३०० ते ५०० हातमाग असलेल्या समूहाकरीता आर्थिक सहाय्याचे विवरण

अ.क्र	तपशिल	प्रति समूहाकरीता अर्थसहाय्य	हिस्सा केंद्र सरकार : राज्य सरकार : आई ए लाभार्थी
(क)	बेसिक इनपूटस	मार्जीन मनीकरीता रु. ६०००/- एकमुस्त नविन हातमागाकरीता रु. ८,०००/- एकमुस्त डॉबीकरीता रु. ४०००/- एकमुस्त जेकॉर्ड करीता रु. ६०००/- एकमुस्त एक्सेसरीज करीता रु. २,०००/- एकमुस्त	७०:२०:१० ७०:२०:१० ७०:२०:१० ७०:२०:१० ७०:२०:१०
(ख)	कार्यशाळेचे निर्माण	२० वर्ग मिटरच्या कार्यशाळेकरीता रु. २५,०००/- पर्यंत वित्तीय सहायता केंद्र शासनाद्वारे दारिद्र रेषेखालील विणकरांना दिल्या जाईल आणि उर्वरित विणकरांच्या बाबतीत केंद्र शासन फक्त रुपये २५,०००/- म्हणजेच रु. ७५ टक्के रु. १८,७५०/-	उर्वरित रक्कम राज्य शासन/लाभार्थीद्वारे वहन केल्या जाईल.
(ग)	कौशल्य निर्माण (एकूण योजनेच्या जास्तीत जास्त १५ टक्के)	२० प्रशिक्षणाच्या तुकडीकरीता खालीलप्रमाणे सहाय्य हातमागाकरीता रु. ३.०० लाख डाईंग करीता रु. १.०० लाख डिजाईनिंग करीता रु. ०.५० लाख ५० प्रशिक्षणाच्या तुकडीकरीता व्यवस्थापन प्रशिक्षणाकरीता रु. ०.२५ लाख एकमुस्त	१०० टक्के केंद्र शासन

टिप : अनुक्रमांक (क) आणि (ख) मध्ये दिलेल्या बाबीचे अर्थसहाय्य संबंधीत राज्य शासनामार्फत अंमलबजावणी यंत्रणेला अदा केल्या जाईल.

(क.४) वित्तीय सहाय्याचे परिमाण

वित्तीय सहाय्याची आवश्यकता ही गरजेनुसार असली पाहिजे. समूहाची जी आवश्यकता असेल तसेच समूह विकास योजनेमध्ये ज्या बाबींचा विस्तार करावयाचा असेल तांत्रिक आणि आर्थिक व प्रशासनीक क्षमता परिपक्वताचा दर्जा आणि समूहाचे निष्कर्ष इ. वर आधारित राहिल. प्रत्येक समूहाकरीता तिन वर्षांच्या कालावधीत रुपये ६०.०० लाखपेक्षा जास्त खर्च होणार आहे आणि त्यात केंद्र, राज्य आणि अंमलबजावणी यंत्रणा/लाभार्थी यांचा वाटा राहिल

(क.५) राज्यस्तरीय प्रकल्प समिती (एस.एल.पी.सी.)

राज्यस्तरीय प्रकल्प समितीचे अध्यक्ष आयुक्त हातमाग/संचालक, वस्त्रोद्योग राहिल. समितीत निमसरकारी संघटना, हातमाग संघटना (केंद्रिय हातमाग संस्था/राज्य हातमाग महामंडळ) निर्यातदार, विणकर सेवा केंद्राचे अधिकारी आणि एच.एस.जी. च्या विणकरांचे प्रतिनिधीचा समावेश असेल. एस.एल.पी.सी योजने अंतर्गत प्रस्तावाची छाननी करणे, योजनेच्या अंमलबजावणीकरीता निर्धारित केलेल्या कार्यक्रमाची वैधता तपासणे, योजनेवर देखरेख ठेवणे, योजनेचे मुल्यांकन करणे इ. कामाकरीता जबाबदार राहिल. तसेच अंमलबजावणी यंत्रणेचीही शिफारस करेल.

(क.६) अंमलबजावणी यंत्रणा

राज्य शासन/केंद्र शासन, अंमलबजावणी यंत्रणा म्हणजे राज्य शासनाचे कार्यालय जसे हातमाग संचालनालयाचे संबंधीत कार्यालय, राज्य हातमाग महामंडळ, केंद्रिय सहकारी संस्था, निमसरकारी संघटना (राज्य शासनाद्वारे केलेली शिफारस आणि हातमाग विकास आयुक्त कार्यालयाद्वारा अनुमोदीत) कडून प्रस्ताव प्राप्त करून घेईल. अंमलबजावणी यंत्रणा (आय.ए.) हातमाग व वस्त्रोद्योग संचालक तसेच राज्य शासनाचे संबंधीत कार्यालय, राज्य हातमाग महामंडळ, केंद्रिय सहकारी संस्था, संघटना, राज्य शासनाद्वारे केलेली शिफारस आणि हातमाग विकास आयुक्त कार्यालयाद्वारे अनुमोदीत निमसरकारी संघटना, राष्ट्रीय स्तरावरील हातमाग संघटना आणि केंद्र शासनाच्या संघटना, सेवाभावी संस्थांच्या श्रेणीकरीता प्रपत्र क-४ आहे. १०० पैकी ६० गुण प्राप्त करणा-या सेवाभावी संस्थांच्या बाबतीत विचार केल्या जाईल. अंमलबजावणी यंत्रणेची कर्तव्ये खालीलप्रमाणे आहेत.

१. समूह विकास कार्यकारी अधिकारी (सीडीई) ची निवड करणे.
२. सी.डी.ई. च्या प्रशिक्षणाकरीता राज्य शासन/राज्यस्तरीय अंमलबजावणी समिती सोबत चर्चा करणे.
३. बेसलाइन सर्वेक्षण आणि फलश्रुती बाबत अभ्यास करणे.
४. सी.डी.ई. द्वारा फलश्रुती संबंधी केलेल्या अभ्यासाचे आधारावर एक योजना तयार करणे ज्यात इतर बाबीसोबतच वार्षिक कार्यक्रमाचा उल्लेख करणे आणि समूहाची आवश्यकता, करावयाची कार्यवाही आणि उत्पादन, योग्य उत्पादन कार्यक्रमाचा व उत्पादित प्रमाणाचा त्यात स्पष्ट उल्लेख असावा. हा प्रस्ताव एस.एल.पी.सी. समोर सादर करणे त्यांची अनुमती घ्यावी लागेल.
५. वर उल्लेखित केलेले सर्व बाबी विहित कालमर्यादित अंमलबजावणी करणे
६. कामकाज व आर्थिक प्रगती अहवाल तसेच पूर्णतः अहवाल वेळोवेळी राज्य शासनाला सादर करावा लागेल.

(क.७) समूह विकास योजनेचा कालावधी
समूह विकास योजनेचा कालावधी हा पूर्णतः ३ वर्षाकरीता आहे.

(क.८) प्रस्ताव सादर करणे व आर्थिक सहाय्यतेचे रिलीज

(क.८.१) बेस लाइन सर्वेक्षण आणि फलश्रुती संबंधीच्या अभ्यासाकरीता प्रथम प्रस्ताव प्रत्येक समूहाचा विकास हा योजनेच्या विकासाचे रूपात केंद्रिय स्वरूपात

योजनेच्या निकशाप्रमाणे परिपूर्ण प्रस्ताव संस्थेने जिल्हा उपनिबंधक यांचेकडे सादर करावा. जिल्हा उपनिबंधक, प्रादेशिक उपसंचालक यांना प्रस्ताव सादर करतील. प्रादेशिक उपसंचालक शिफारशीसह संचालनालयास प्रस्ताव सादर करतील. राज्य प्रकल्प समितीच्या मान्यतेने सादर प्रस्ताव संचालनालय केंद्र शासनास सादर करतील.

११) राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजने अंतर्गत यंत्रमाग सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य

यंत्रमाग सहकारी संस्थांना राष्ट्रीय सहका-२००९ अन्वये सुरु करण्यात आलेली आहे. सदर योजनेखाली माग खरेदी अथवा लुम्स वर्कशेडचे बांधकाम/आधुनिकीकरण/नुतनीकरण/बांधकाम/ गोदाम उघडणे/ शोरूम/ मार्केटिंग कॉम्प्लेक्स/ सहकारी वस्त्रोद्योग इस्टेट व मागावर येण्या आधीची व नंतरची प्रक्रिया/निर्माण/तयार कपडे/शिलाई केंद्रे इ. प्रकल्पाच्या उभारणीकरीता राज्य शासनाकडून ४० टक्के भाग भांडवल व ५० टक्के कर्ज उपलब्ध करून दिल्या जाते. तसेच १० टक्के रक्कम लाभार्थी सस्थेचा सभासदाकडून गोळा करण्यात येते.

मार्जीन मनी करीता १०० टक्के अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिल्या जाते. त्यामध्ये ५० टक्के शासकीय भागभांडवल व ५० टक्के कर्जाचा समावेश असतो.

सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० या कायद्याखाली नोंदणी झालेली यंत्रमाग/निर्माण/गारमेंट/प्रोसेसर्स/सायझिंग सहकारी संस्थां अर्थसहाय्य मागणीचा परिपूर्ण प्रस्ताव संबंधीत प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग (सोलापूर/नागपूर/मुंबई/औरंगाबाद) यांचेमार्फत संचालनालय, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र शासन, नागपूर यांचेकडे सादर करण्यात येते. तदनंतर पुढील कार्यवाहीसाठी सदरचा प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात येतो आणि शासनामार्फत अंतिम मंजूरीसाठी सदरचा प्रस्ताव राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम, नवी दिल्ली यांना सादर करण्यात येते.

राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम यांनी प्रस्तावास मंजूरी दिल्यानंतर राज्य शासनामार्फत लाभार्थी संस्थेला अर्थसहाय्य उपलब्ध करून दिल्या जाते.

१२) अनुसूचित जाती व नवबौध्दांना सहकारी सूत गिरण्यांचे भाग खरेदीसाठी अनुदान.

दारिद्र्य रेषेखालील मागासवर्गीय व विशेष घटक योजने अंतर्गत मागासवर्गीय सभासदांना सहकारी सूतगिरण्यांचे भाग खरेदीसाठी ९० टक्के इतके अर्थासहाय्य/ अनुदान मंजूर करण्यात येउन उर्वरित १० टक्के भाग सभासदांनी स्वताः भरावयाचा आहे. सहकारी सूतगिरण्यांचे शेअर्स बाबत रु १८०० इतके अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येते व रु २०० इतकी त्या सभासदांची स्वताःची वर्गणी जमा असावी व ती त्यांनी स्वताः भरावी. सभासदांचा भाग रक्कम रु २००० पूर्ण झाल्यानंतर व जवळपास ५ टक्के इतके भागभांडवल जमा केल्यानंतर त्याचे १:९ प्रमाणात शासकीय भाग मंजूर करण्यात येते. शासकीय भाग भांडवल वितरित झालेल्या गिरण्या योग्य त्या प्रमाणात शासनाकडून कर्ज घेण्यास पात्र ठरविण्यात येते.

मागसवर्गीयांच्या अनुसूचित जातीच्या सहकारी सूत गिरण्यांना प्रकल्पाच्या किमतीचे ५ टक्के आणि कमितकमी रु ८०.०० लाखापर्यंत सभासद भाग भांडवल गोळा केल्यास सदर गिरणी कर्जाकरिता पात्र समजण्यात येते. शासनाकडून जे दीर्घ मुदती कर्ज दिल्या जाईल त्याबाबतचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करावयाचे आहे. कर्जाचे रकमेचा विनियोग योग्य प्रकारे न झाल्यास दिलेली रक्कम महसुली थकबाकी म्हणुन वसूल करण्यात येईल. सहकारी सूत गिरण्यांना जे स्वताःचे भाग भांग भांडवल आणि शासकीय भाग भांडवल जेवढे उभारले असेल त्याचा १:१ प्रमाणात दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्यात येते.

मागसवर्गीय व विशेष घटक योजने अंतर्गत असणा-या सूतगिरण्यांना शासनाने वित्त विभागाकडून ठरवुन दिल्यानुसार व्याजाची आकारणी करण्यात येते.

१३) राज्यातील सहकारी सूतगिरण्यांना शासकीय भाग भांडवल मंजूरी देण्याची योजना ...

राज्यात सहकारी क्षेत्रात एकुण १२१ सहकारी सूतगिरण्या आहेत. सूतगिरण्यांची उभारणीकरिता सूतगिरण्यांनी सभासदांकडून गोळा केलेल्या भागभांडवलाची ९ पट रक्कम प्रकल्प किमतीच्या ७५ टक्के रकमेच्या अधिन राहून मंजूर करण्याची राज्य शासनाची योजना आहे. सध्या आठव्या व दहाव्या पंचवार्षिक योजनेतील एकुण ६३ सहकारी सूतगिरण्यांना अर्थसहाय्य उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. आठव्या व दहाव्या पंचवार्षिक योजनेतील सहकारी सूतगिरण्यांना रु. ८९९.८७ कोटी इतकी रक्कम शासकीय भांडवल म्हणुन उपलब्ध करुन देण्यात आली आहे व उर्वरित रक्कम जी सुमारे ५००.०० कोटी होते ती उपलब्ध करुन देण्याची कार्यवाही सुरु आहे.

सूतगिरणीच्या एका प्रकल्पाची अधिकतम किंमत शासन निर्णय दि. ०२.०८.२००३ अन्वये रु ५३ कोटी ठरविण्यात आली आहे. सदर किमतीची ५ टक्के रक्कम सूतगिरण्यांनी सभासदांकडून गोळा करावयाची असून प्रकल्प किमतीची ४५ टक्के रक्कम राज्य शासनाकडून शासकीय भाग भांडवल म्हणुन उपलब्ध करुन देण्यात येते. तसेच प्रकल्प किमतीची ५० टक्के रक्कम सहकारी सूतगिरण्यांनी वित्तीय संस्थांकडून उपलब्ध करुन घ्यावयाची आहे.

राज्यात अर्थसहाय्याकरिता निवडलेल्या १२१ सहकारी सूतगिरण्यांपैकी २८ सहकारी सूतगिरण्या उत्पादनात आहेत. ३१ सूतगिरण्या अंशतः उत्पादनात आहेत. तसेच २८ सूतगिरण्या उभारणीखाली, २७ सूतगिरण्या अवसायनात व ७ सूतगिरण्या बंद आहेत.

१४) सुतगिरण्यांचे आधुनिकीकरण, विस्तारीकरण व पुनर्वसनासाठी अर्थसहाय्य ..

अ) आधुनिकीकरण/ विस्तारीकरण :

राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमाचे योजनेच्या उद्देश राज्यातील स्थापित सहकारी सूत गिरण्यांच्या आर्थिक व तांत्रिक सुधारणा आणण्यासाठी गिरणी ७ वर्षांपासून उत्पादनाखाली असणे आवश्यक आहे. निगमाचे अर्थसहाय्य गरजेनुसार व टप्प्याटप्प्याने उपलब्ध करून देण्यात येते. अर्थसहाय्य गिरणीची आर्थिक स्थिती, कामकाज, गिरणीची पुर्वपिठीका, घेतलेल्या कर्जाची परतफेड याबाबतचा अभिलेख या बाबी विचारात घेऊन अर्थसहाय्य करण्यात येते. त्याकरिता गिरणीने आधुनिकीकरणासाठी आवश्यक प्रकल्प अहवाल तयार करून सादर करणे तसेच कापूस उत्पादकांच्या गिरण्यांसाठी गिरणीच्या एन.डी.आर. पाझिटीव्ह असण्याची आवश्यकता नाही. मात्र ईतर गिरण्यांचे बाबतीत एन.डी.आर. पाझिटीव्ह असणे आवश्यक आहे. मात्र ईतर गिरण्यांचे बाबतीत एन.डी.आर. पाझिटीव्ह असणे आवश्यक आहे. आधुनिकीकरण विस्तारीकरण करण्यासाठी मुदती कर्जे (कापूस उत्पादकांच्या गिरण्यांसाठी मुदतीकर्जे ६० टक्के, राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम मार्फत द्यावयाचे गुंतवणुक कर्जे ३० टक्के व सभासदांच्या समभाग १० टक्के असणे गरजेचे आहे. तसेच हातमाग विणकरांच्या गिरण्यांसाठी रा.स.वि.नि. मार्फत राज्य शासन कर्ज ९० टक्के पर्यंत व शासना मार्फत कर्ज स्वरूपात ८० टक्के तसेच शासनामार्फत गिरणीस भागभांडवल २० टक्के यामध्ये शासनाच्या साधन सामग्रीमधून १० टक्के उपलब्ध करून देण्यात येते.

ब) विस्तारीकरण :

कापूस उत्पादकांच्या काही निवडक गिरण्यांना त्यांच्या उत्पादित केलेल्या मालाला चांगला भाव मिळावा या दृष्टीकोनातून विस्तारीकरण योजनेखाली अर्थसहाय्य करण्यात येते. या अंतर्गत आधुनिकीकरण करण्यासाठी असलेल्या अटी व शर्ती लागू आहेत.

क) पुनर्वसन :

या योजने अंतर्गत जुन्या गिरण्यांना म्हणजेच १० वर्षांपुर्वीच्या गिरण्यांना पुनर्वसन कर्ज देतांना आधुनिकीकरणाचा विचार करण्यात येईल. तथापि १० वर्षापेक्षा कमी कालावधीतील गिरण्यांच्या बाबत पुनर्वसनासाठी अर्थसहाय्याचा विचार करण्यात येतो. सदर योजने अंतर्गत गिरण्यांना अर्थसहाय्य पॅकेज स्वरूपात देण्यात येते. राष्ट्रीय सहकारी विकास निगमच्या अटीच्या अधिनतेने कापूस उत्पादकांच्या सहकारी सूतगिरण्यांना या योजने अंतर्गत लाभ देता येतो. ईतर गिरण्यांना या योजनेच्या लाभ घेण्यासाठी त्यांचा नेटवर्थ पाझिटीव्ह असणे गरजेचे आहे. त्यासाठी अशा प्रकारच्या गिरण्यांनी घेतलेल्या मुदती कर्जाचे रूपांतर शासनाने भाग भांडवलात करून गिरण्यांच्या नेटवर्थ पाझिटीव्ह केल्यास या योजने अंतर्गत त्या गिरण्यांना लाभ घेता येईल.

अ.क्र.	विभागाकडून/ कार्यालयाकडून पुरविली जाणारी सेवा	आवश्यक कागदपत्राची पूर्तता केल्यानंतर किती कालावधीत सेवा पुरविली जाईल	सेवा पुरविणारा अधिकारी/ कर्मचारी	सेवा विहित कालावधीत पुरविली न गेल्यास ज्यांच्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी व त्याचा दुरध्वनी क्रमांक
१	२	३	४	५
१.	हातमाग कापडाच्या उत्कृष्ट नमुन्यासाठी बक्षीसे.	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
२.	हातमाग खरेदी/ आधुनिकीकरण/ नुतनीकरण या करिता अर्थसहाय्य.	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
३.	तांत्रिक उच्च शिक्षण	२ ते ४ महिने	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
४.	जाहिराती व प्रसिध्दी योजना	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
५.	आरोग्य विमा योजना	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
६.	महात्मा गांधी विणकर विमा योजना	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
७.	गिरणीचे ठिकाणावरील दराने सूत पुरवठा (मिल गेट प्राईस योजना)	सुताच्या उपलब्धतेवर कालावधी अवलंबून	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
८.	मध्यवर्ती वित्तीय संस्थांना व्याज अनुदान	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
९.	हातमाग संस्थांचे थकीत कर्जापैकी ५० टक्के कर्ज राज्य शासनाने भरण्याबाबत.	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)

१.	२.	३.	४.	५.
१०.	एकात्मिक हातमाग विकास योजना (आय.एच.डी.एस.)	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
११.	राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजने अंतर्गत यंत्रमाग सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
१२.	अनुसूचित जाती व नवबौध्दाना सहकारी सुत गिरण्यांचे भाग खरेदीसाठी अनुदान.	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
१३.	राज्यातील सहकारी सुत गिरण्यांना शासकीय भाग भांडवल मंजुरी देण्याची योजना	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)
१४.	सहकारी सुत गिरण्यांचे आधुनिकीकरण, विस्तारीकरण व पुनर्वसनासाठी अर्थसहाय्य.	१ आर्थिक वर्ष	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन नागपुर	प्रधान सचिव (वस्त्रोद्योग)

वस्त्रोद्योग विभागातील अधिका-यांचे पत्ते व दुरध्वनी क्रमांक

अनु क्रमांक	संबंधित अधिकारी यांचे नाव व पत्ता	दुरध्वनी क्रमांक	
		कार्यालय	निवास
१.	संचालक वस्त्रोद्योग महाराष्ट्र शासन जुने सचिवालय ईमारत जी.पी.ओ. समोर सिव्हील लाइन्स नागपुर १.	०७१२-२५२६४०८	२५२०३७६
२.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग नागपुर वटाणे हाउस, खरे बदर्स, बाजार रोड, गोकुळ पेठ, नागपुर	०७१२-२५३७९२७	२५५६६२३
३.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग मुंबई सहकार बजार बिल्डिंग ५ वा माळा बांद्रा (पश्चिम) मुंबई ५०.	०२२-२६४२५०३१	...
४.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग औरंगाबाद सहकार भवन तिसरा माळा जाफर गेट जवळ मेन रोड औरंगाबाद.	०२४०-२३२८८१८	...
५.	प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग सोलापुर जिल्हा महसून कर्मचारी पत संस्थेची इमारत, जिल्हाधिकारी आवार, सोलापुर १.	०२१७-२३२३१६१	...

आरोग्य विमा योजना :

सदर योजना केन्द्र शासनाने सन् २००५-०६ पासुन सुरु केली असुन, हातमाग विणकरांना या योजनेअंतर्गत विमा संरक्षण मिळावे हा या योजनेचा उद्देश आहे. केन्द्र शासनाचे विकास आयुक्त (हातमाग) नवि दिल्ली यांचे पत्र क्र. १/१/२००९ दि. ३.०८.२००९ व दि. १९.१०.२००९ अन्वये हातमाग विणकरांसाठी/ कामगारांसाठी आरोग्य विमा योजना सन् २००९-१० या आर्थिक वर्षात सुधारित स्वरूपात राबविण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. त्याप्रमाणे सदर योजना आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स यांचे सहकार्याने राबविण्यात येते. या योजनेचा लाभ स्वतः सभासद त्याची पत्नी आणि सभासदाची २ अपत्ये यांना घेता येतो. यात सहभागी होणा-या लाभार्थीचे वय १ दिवस ते ८० वर्षापर्यंतचे असलेले पात्र आहेत. सदर सुधारित योजनेप्रमाणे आरोग्य विमा योजने अंतर्गत विणकरांचा सहभाग १७९.२० प्रति वर्ष व केन्द्र शासनाचा सहभाग रु ८०९.१० प्रति वर्ष असुन या प्रमाणे एकूण विम्याचा हप्ता ९८८.३० चा राहणार आहे. परंतु विणकर रु १७९.२० भरण्यास तयार नसेल तर कमीत कमी रु ५०.०० भरावयाचे असून उर्वरित रक्कम रु १२९.२० राज्य शासनाने भरावयाचे आहे. केन्द्र शासन आपला सहभाग परस्पर आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स कंपनीला अदा करते. या योजने अंतर्गत वार्षिक कमाल रु १५,००० पर्यंत फायदा मिळणार असुन यामध्ये रोगनिदान, डोळे तपासणी, चष्मा खरेदी, इस्पितळातील खर्च, बाळांतपणाचा खर्च, दंतरोग चिकित्सा व उपचार ई. बाबींचा समावेश आहे.

योजनेचा लाभ घेण्याकरिता हातमाग विणकराने/ कारागिराने परिपूर्ण अर्ज (विहित नमुन्यात) संबधित प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे द्यावयाचा आहे. अर्जाची छाननी करुन हातमाग धारकाच्या वार्षिक विम्याचे प्रिमियमसह तो संबधित आय.सी.आय.सी.आय. लोम्बार्ड जनरल इन्शुरन्स कंपनीकडे पाठविण्यात येतो.

सदर योजने अंतर्गत केन्द्र शासनाने सन् २००९-१० करिता १५०० हातमाग विणकरांच्या इष्टांक निर्धारित केलेला असून माहे आक्टोबर २००९ अखेर पर्यंत ७४८ हातमाग विणकरांना या योजनेत समावेश करण्यात आलेला आहे.

६. महात्मा गांधी विणकर विमा योजना :

सदर योजना सन् २००५-०६ पासुन सुरु केली असून केन्द्र शासनाने हातमाग विणकरांसाठी महात्मा गांधी विणकर विमा योजना सन् २००७-०८ या आर्थिक वर्षापासुन पुन्हा सुधारित स्वरूपात सुरु केलेली आहे. सदर योजना भारतीय जीवन विमा निगम यांचे

सहकार्याने राबविण्यात येते. ज्या हातमाग विणकरांचे कमीतकमी ५० टक्के उत्पन्न हे हातमाग व्यवसायापासून आहे असे हातमाग विणकर या योजनेखाली विमा संरक्षण मिळण्यास पात्र आहेत. विणकर सभासदाचे वय १८ ते ५९ वर्षांपर्यंत असणे बंधनकारक आहे. सदर योजनेप्रमाणे हातमाग विणकराचा सहभाग रु ८० प्रतिवर्ष, भारतीय जीवन विमा निगम यांचा सहभाग रु १०० प्रतिवर्ष व केन्द्र शासनाचा सहभाग रु १५० प्रतिवर्ष असून वार्षिक एकुण विम्याचा हप्ता रु ३३० आहे. केन्द्र शासन आपला सहभाग परस्पर भारतीय जीवन विमा निगम यांना अदा करते. हातमाग विणकराचा नैसर्गिक मृत्यु झाल्यास रु ६०,००० ची रक्कम देय असून अपघातात मृत्यु झाल्यास रु १,५०,००० ची देय आहे. तसेच विणकरांच्या ९ वी ते १२ वी मध्ये शिक्षण घेणा-या २ मुलांना रु ३०० दर तिमाही शिष्यवृत्ती म्हणून मिळते.

योजनेचा लाभ घेण्याकरिता हातमाग विणकराने/ कारागिराने परिपुर्ण अर्ज विहित नमुन्यात संबधित प्रादेशिक उपसंचालक वस्त्रोद्योग यांचेकडे द्यावयाचा आहे. अर्जाची छाननी करून हातमाग धारकाच्या वार्षिक विमा प्रिमियमसह तो भारतीय जीवन विमा निगम कडे पाठविण्यात येतो.

सदर योजने अंतर्गत केन्द्र शासनाने सन् २००९-१० करिता १००० हातमाग विणकरांच्या इष्टांक निर्धारित केलेला असून माहे आक्टोबर २००९ अखेर पर्यंत १६८ हातमाग विणकरांना या योजनेत समावेश करण्यात आलेला आहे.
